

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 14. jūnijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina un Artūrs Kučs, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 105/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 124. panta sesto daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam un otrajam teikumam un spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas.

2. Apstrīdētā norma noteic, ka kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar Ekonomisko lietu tiesas 2022. gada 14. februāra lēmumu Pieteikuma iesniedzējas nekustamā īpašuma domājamās daļas un bankas kontos esošie naudas līdzekļi atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti valsts labā. Pieteikuma iesniedzēja minēto lēmumu pārsūdzējusi, taču tas ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 8. aprīļa galīgo lēmumu atstāts negrozīts.

Minētā mantas konfiskācijas procesa laikā piemērota apstrīdētā norma. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata ar apstrīdēto normu tiek pieļauta sevišķa procesuāla kārtība, kas ietver ievērojami pazeminātas kvalitātes pierādīšanas līdzekļus, un līdz ar to tai tiek liegtas garantijas, kādas vispārīgajā kriminālprocesā tiek izvirzītas attiecībā uz pierādīšanas standarta minimumu. Tādējādi tiekot pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Ekonomisko lietu tiesas 2022. gada 14. februāra lēmumu Pieteikuma iesniedzēja ir pārsūdzējusi, taču tas ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 8. aprīļa galīgo lēmumu atstāts negrozīts. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no Rīgas apgabaltiesas lēmuma spēkā stāšanās dienas, proti, 2022. gada 8. aprīļa. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2022. gada 25. maijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētā norma neparedz tai iespēju apgāzt minējumus, jo norma paredz vainīguma prezumpciju, proti, Pieteikuma iesniedzējai ir jāpierāda, ka tā ir rīkojusies likumīgi, nevis procesa virzītājam jāpierāda, ka tā rīkojusies nelikumīgi. Tāpat apstrīdētā norma liedzot Pieteikuma

iesniedzējai objektīvu un taisnīgu tiesas procesu, jo kaut arī ar šo normu ir pazemināts pierādīšanas standarts, vienlaikus netiek prasīts notiesājošs spriedums kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanai.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā, tas ir vērsts tikai uz kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir vērsts uz konkrēta fakta noskaidrošanu un tā mērķis nav atzīt personu par vainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. un 11. punktu*). Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka Konvencijas 6. pants vispārīgi neliedz valstīm ieviest prezumpcijas, tostarp pieņēmumu, ka aktīvi iegūti nelikumīgi, ja tas atbilst noteiktiem kritērijiem (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988. gada 7. oktobra sprieduma lietā „Salabiaku v. France”, pieteikums Nr. 10519/83, 28. punktu*). Tāpat pieļauta mantas tiesiskuma pierādīšanas pienākuma pārvešana uz pieteikuma iesniedzēju (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā „Grayson & Barnham v. the United Kingdom”, pieteikumi Nr. 19955/05 un 15085/06, 45. un 50. punktu*).

Ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtību un tā mērķi, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru šajā jautājumā, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums, ka Satversmes 92. panta pirmais un otrais teikums liedz likumdevējam noteikt atšķirīgu regulējumu attiecībā uz pierādīšanas pienākumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 105/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš